

MEFANETin

bulletin projektu MEFANET

květen–červen 2008

Ambiciózní plány projektu MEFANET v roce 2008

Mgr. Lenka Šnajdrová, Ph.D. (IBA MU)

Vážené kolegyně, vážení kolegové,
v uplynulých týdnech se odehrála řada událostí, které měly zásadní význam pro další rozvoj projektu MEFANET. Tak například byly spuštěny lokální výukové portály na dalších lékařských fakultách. K již zavedeným portálům pražské 1. LF UK a brněnské LF MU a jejich mladším protějškům v Hradci Králové (LFHK UK) a v Košicích (LF UPJŠ) nově přibýly edukační portály ostatních lékařských fakult Univerzity Karlovy (2. LF, 3. LF a LFP) a Jesseniovy lékařské fakulty v Martine (JLF UK). Paralelně začala vznikat tolik očekávaná centrální brána, která bude zastřešovat všechny lokálně instalované portály a umožní studentům vyhledávat studijní materiály napříč fakultami. O spuštění této webové aplikace Vás budeme včas informovat.

V pondělí 12. května 2008 se v Praze konala schůzka Koordinační rady projektu MEFANET, která přinesla řadu zajímavých podnětů, a na níž bylo prodiskutováno několik zásadních témat, jako např. program konference MEFANET 2008, možnosti grantové podpory projektu MEFANET, legislativní otázky týkající se vzájemné spolupráce fakult, nebo stávající situace portálového

řešení na jednotlivých fakultách. Podrobný zápis z jednání Koordinační rady je k dispozici ke stažení na internetové stránce www.mefanet.cz.

Hlavním cílem projektu MEFANET pro rok 2008 je sjednotit systém pro nabídku a sdílení elektronického vzdělávacího obsahu pomocí sítě edukačních webových portálů a výše zmíněné centrální brány tak, aby byla umožněna v oblasti přípravy i využití e-learningových opor horizontální spolupráce všech českých a slovenských lékařských fakult. Studenti i pedagogové tak budou moci vyhledávat potřebné výukové pomůcky v rámci všech lékařských fakult na území ČR a SR, přičemž jasně definovaný systém autorských a uživatelských práv odepře přístup k těmto materiálům neoprávněným osobám.

Ve dnech 20.–21. listopadu 2008 se v brněnském hotelu Voroněž bude konat MEFANET 2008, druhý ročník konference lékařských fakult na téma e-learning a zdravotnická informatika ve výuce lékařských oborů. Letošní ročník bude kromě obecných témat zaměřen i velmi konkrétně, a to na elektronickou podporu výuky v oborech zubní lékařství – stomatologie a maxilofaciální traumatologie. První oznámení o konferenci si můžete stáhnout na stránkách www.mefanet.cz, kde budou průběžně zveřejňovány aktuální informace a kde se zájemci budou moci elektronicky zaregistrovat.

mefanet
2008

20.–21. 11. 2008
Hotel Voroněž, Brno

Napište nám!

Vaše příspěvky můžete posílat na adresu snajdrova@iba.muni.cz, kde Vám také rádi zodpovíme Vaše případné dotazy.

mefanet

MEFANET a ti druzí

prof. MUDr. Stanislav Štípek, DrSc. (1. LFUK)

doc. RNDr. Ladislav Dušek, Ph.D. (IBA MU)

RNDr. Čestmír Štuka (1. LFUK)

Ing. Daniel Schwarz, Ph.D. (IBA MU)

Využití možnosti elektronických výukových pomůcek pro podporu celého curricula je velmi obtížný úkol. Časově, technicky a finančně je nad možnosti jedné lékařské fakulty.

Není tedy divu, že se intenzivně hledají možnosti různých druhů spolupráce a vzniká mnoho služeb, které mají celý proces urychlit. Jde o společné aktivity lékařských fakult, univerzit a institucí mimo akademickou oblast, včetně komerčních subjektů.

Tyto mezifakultní instituce a elektronické sítě organizují a podporují tvorbu multimediálních výukové pomůcek metodami typickými pro dosavadní nakladatelství (konsorcia fakult, univerzit a inovační centra, <http://www.admin.cam.ac.uk/newsdp/2002121701>, <http://www.hein.otago.ac.nz/medelearn/index.php?id=home>) nebo umožňují spolupracujícím školám jejich produkty nechat posoudit, uložit do společného úložiště. Jednotlivé školy tak získají přístup k bohatšímu zdroji objektů.

Specifickým příkladem jsou repositoria znovu použitelných výukových objektů (<http://www.ariadne-eu.org/>, <http://www.merlot.org/merlot/index.htm>).

Repositoria si kladou za úkol nashromáždit opakovaně použitelné objekty (reusable learning objects, RLO), které učitel či autor může použít a kombinovat v různých souvislostech a v různých výukových formách. Repository jsou významnou pomůckou zejména pro učitele, kteří mohou použít již hotové výukové objekty a neztrácejí čas jejich přípravou.

Funkce tvorby (analogie nakladatelství) a uspořádaného uložení (analogie tradiční knihovny, nebo encyklopedie) se někdy v sítích a projektech kombinuje.

Takže fakulta, která vstoupí do uvedených institucí, přispěje do celkového fondu pomůcek dle svých možností a (pokud na to bude mít) získá přístup k celému širokému spektru elektronických výukových pomůcek, tak širokému, že přesahuje potřeby definovaného studijního programu.

Na druhou stranu fakulta je základní pedagogickou jednotkou, která definuje (a akredituje) celý studijní program s výstupem (absolventi) a je na rozdíl od nakladatelství a knihovny kompetentním činitelem k výběru (doporučení) a k posuzování elektronických objektů, které jsou pro daný program nejvhodnější a kterými je třeba pedagogický proces vybavit. Ukázalo se, že je výhodné studentům tento výběr vytvořených či licencovaných pomůcek předložit formou fakultního výukového portálu. Ten není jen knihovnou a jeho úkolem není jen podpora či koordinace tvorby a posuzování kvality nových pomůcek. Liší se od elektronických knihoven a nakladatelství v několika ohledech:

1. Jde o zpřístupnění výběru pomůcek doporučených jako nejvhodnější pro studium v akreditovaných programech školy.

2. Výběr je na portálu průběžně aktualizován podle vývoje oborů a pedagogického procesu ať už tvorbou nových pomůcek nebo jejich nákupem.
3. Je určen především pro studenty vyučovaných oborů, škola jim umožňuje co nejsnadnější (a bezplatný) přístup.
4. Paralelně s lokálními informačními systémy fakult se může použít k organizaci výuky a studia na fakultě.

MEFANET je v diskutovaném systému tvorby a ukládání elektronických výukových objektů nový prvek. Je to síť výukových portálů spolupracujících fakult koordinovaná zástupci těchto fakult. Co fakulta, její studenti a učitelé včleněním fakultního výukového portálu do sítě získají?

1. Studentům zúčastněných fakult se rozšíří nabídka a dostupnost doporučených aktuálních pomůcek.
2. Urychlí se pokrytí celého fakultního curricula průběžně aktualizovanou elektronickou podporou.
3. Zlevní se tvorba a získávání nových pomůcek a jejich aktualizace.
4. Podpoří se vznik mezifakultních autorských týmů.
5. Otevře se spolupráce při žádostech o získání grantových prostředků.
6. Sníží se náklady na pokrytí výuky elektronickými pomůckami.

Nevyjádřenou podmínkou pro využití Mefanetu fakultou je podobnost curricula s ostatními zapojenými lékařskými fakultami.

Všechny uvedené instituce jsou významné pro plné využití informačních technologií k výuce a studiu lékařských a nelékařských zdravotnických oborů. Je třeba si uvědomit jejich rozdílné funkce a optimálně je využít.

Nová posila tímu MEFANET z martinskej LF

O aktivity projektu MEFANET se živě zajímá prof. MUDr. Dušan Meško, Ph.D. z Jesseniovy lekárskej fakulty v Martine Univerzity Komenského v Bratislave. Začátkem dubna tohoto roku zareagoval na výzvu uverejnenou v MEFANETinu a chcel by se podeliť o své bohaté zkušenosti v oblasti modernizace vzdělávání mediků. V následujícím interview se můžete sami přesvědčit, že prof. Meško je jedním z nás – nadšenců, kteří se i ve svém volném čase věnují zdokonalování e-learningových metod na lékařských fakultách.

Dobrý den, pane profesore. Mohl byste se čtenářům stručně představit a charakterizovat svou dosavadní činnost v oblasti elektronického vzdělávání mediků?

Najprv trochu reminiscencie. Tri roky po promócií, v roku 1984 sme mali doma kazetopáskový počítač Sony (a ešte boli na vrchole kalkulačky Texas Instruments), na fakulte sme sa následne učili programovať v jazyku Basic na počítači PMD. V roku 1985 som mal to šťastie, že vedeckú aspirantúru som začal robiť na tému: Počítačová analýza echokardiografických nálezov. Počítačové vybavenie, ako súčasť ultrazvukového prístroja, bolo na ten čas úžasné – tablet PC so svetelným perom, robili sme analýzy, merali kinetiku, kubatúry, rozmery srdca. Písal sa naozaj rok 1985. Tam som sa „zachytil“ a potom to už išlo. Učili sme sa robiť farebné diapozitívy tak, že sme grafy, alebo obrázky fotili z monítora počítača. V tých časoch boli monitory ešte „gulaté“, a gulaté boli aj naše grafy. Bežná dostupnosť kvalitných počítačov bola ešte stále budúcnosťou. Písacie stroje boli postupne nahradené počítačmi aj pre bežnú dennú činnosť, ale aj na prípravu publikácií, učebníc, alebo kníh a výučbu. Vtedy v „začiatkoch“ – prvá polovica 90. rokov – sme za elektronické vzdelávanie považovali „premietaný text“, najprv .txt vo skvelom programe T602, potom wordovský .doc. Neskôr to boli prvé PowerPointové slajdy, postupne prichádzali prvé CD atlasy, učebnice, softvér. Potom prišiel internet a možnosti sa niekoľkonásobne začali rozširovať, mail sa postupne stával realitou aj v našom regióne. Intenzívne som začal využívať internet ako zdroj špičkových informácií v roku 1995 počas môjho študijného pobytu na Mayo Clinic v Rochestri, USA. To bolo niečo úžasné, mať možnosť sedieť do noci pripojený na sieť v knižnici. Tam som si uvedomil, že paradigma vzdelávania (vrátane medicínskeho) sa posúva. Postupne som prednášal na európskych konferenciách AMEE, AMSE, MedNet venujúcich sa medicínskemu vzdelávaniu. Začal som vytvárať zbierku výučbových internetových zdrojov, najprv pre vlastnú potrebu a od roku 1999 som začal prevádzkovať webovú stránku www.medinfo.sk. Prostredníctvom manažovania cez internet sme vydali v zahraničí „klasické printové“ medicínske učebnice vo viacerých krajinách (Nemecko, India, Čína, Grécko).

Co vše mohou studenti a pedagogové na stránkách www.medinfo.sk náležť?

Medinfo, ako primárne databázová webová stránka, poskytuje informácie o zdrojoch pre vzdelávanie v medicíne. Môžu ju využívať študenti pregraduálneho, postgraduálneho i špecializačného štúdia, učitelia, rovnako ako lekári v praxi. Medinfo nemá za účel nahradiť rozhodovací diagnosticko-liečebný proces lekára, ani napríklad negarantuje, že medik, či atestant urobí príslušnú skúšku. Od roku 1999 sa snažím vyberať recenzované a overené internetové zdroje informácií, takže dnes je v databáze viac ako 5 000 odkazov na internetové stránky prakticky zo všetkých medicínskych disciplín vrátane „exotických“, ako je polárna medicína, väzenská medicína, horská medicína, či medicína „v divočine“. Databáza obsahuje odkazy na stovky atlasov, videa, učebníc, časopisov, animácií, encyklopédií, knižníc, biomedicínskych spoločností a podobne. Je samozrejme, že prevaha zdrojov je v angličtine, ale zaradené sú aj zdroje slovenského, či českého pôvodu. Na ľavej lište je aj skromná databáza spracovaná formou hesiel z oblasti diagnóz, diferenciálnej diagnostiky, laboratórnej diagnostiky, vyšetrovacích a liečebných metód. Možno to chcela byť malá „wikipédia“, táto časť je však mimoriadne náročná na čas a na priamu tvorivú činnosť (moju, alebo kolegov študentov), takže táto časť možno ešte len čaká na svoju výraznejšiu budúcnosť.

Jaké jsou reakce studentů na Vaši databázi a které odkazy (například podle lékařských oborů) jsou využívány nejčastěji?

Otázka je ľahšia, ako odpoveď. Tí, ktorí sa pohybujú v „digitálnom svete“ mi budú rozumieť. Z pohľadu systémového na slovenských a českých lekárskech fakultách dlho pretrvával „konzervatívnejší“ pohľad na „digitálnu/elektronickú výučbu“, bariéry sa lámali (a lámu) dosť ťažko. Podľa toho vyzerá aj návštevnosť, najčastejšie používajú študenti „heslá“, t.j. správajú sa pragmaticky, využívajú to, čo potrebujú najmä pri príprave na skúšky. Priame reakcie od študentov mám hlavne počas výučby, kedy používam svoju webovú stránku počas prednášok, alebo seminárov priamo pripojený na internet. Medinfo mi poskytuje prostredie, za pomoci ktorého je možné realizovať mnoho foriem elektronického vzdelávania. Ja sám považujem e-learning za „elektronické učenie sa“, t.j. v najširšom zmysle slova. Je to vynikajúci nástroj „holistického“ prístupu k medicínskemu vzdelávaniu, kedy je možné syntetizovať mnohé základné a predklinické informácie do klinickej výučby.

V roce 2005 jste s kolegy založili Slovenskou společnost pro medicínské vzdělávání (SSMV) a máte zkušenosti s tvorbou jejího informačního portálu www.ssmv.sk. Jaký je Váš názor na jednotlivé portály projektu MEFANET, které budou v dohledné době propojeny?

Odpoveď na tému [ssmv.sk](http://www.ssmv.sk) sa dá odvodiť od vyššie uvedeného relatívneho konzervativizmu pri snahách vytvoriť prostredie, v ktorom by si všetci „zúčastnení na scéne“ mohli vymieňať názory v oblasti moderných trendov výučby, ale aj na široké spektrum otázok súvisiacich so štúdiom, akademickým prostredím, graduáciou, výskumom, či praxou. Pár nadšencov sa rozhodlo vytvoriť Slovenskú spoločnosť pre medicínske vzdelávanie, rozbiehali sme

úvodné aktivity, zorganizovali pár podujatí, vydali knihu, ale asi sme „prišli včas“ na to, aby sa z SSMV stala „masová záležitosť“, takže v poslednom období sa nachádzame v stave hibernácie. Skrátka nie všetky projekty sa podaria (na prvýkrát). Naopak, zdá sa mi, že projekt MEFANET prišiel v správnom čase, hodnotiac široké zastúpenie českých a slovenských lekárske fakúlt. Aj pre ideu MEFANETu sa muselo nahromadiť „kritické množstvo“ faktorov (hlavne nadšený ľudský potenciál). Portálové prostredie je výborné, nakoľko umožňuje centralizáciu a súčasne decentralizáciu pre elektronické vzdelávanie. Je to veľmi dobré riešenie a nezostáva nič iné, len popriať ľuďom okolo MEFANETu trvalé nadšenie (to je kľúčová podmienka), postupné napĺňanie portálov a mnoho vnímavých študentov, lekárov, či nadšencov pre elektronické vzdelávanie. Lebo sínusoida prvotného nadšenia občas vyprchá (to je bežné pre drvivú väčšinu nových aktivít, vrátane nášho ssmv.sk), nakoľko systém je zaujímavý len vtedy, keď je aktuálny a aktualizovaný 24/7/365.

Jak lze podle Vás motivovat pedagogy na lékařských fakultách, aby na portálech projektu MEFANET zveřejňovali odkazy na svá autorská díla?

Toto je kľúčová položka, ľudský faktor, učiteľia. Motivovať nie je jednoduché, keby bolo, tak dnes by sa na všetkých lekárske fakultách a vo výučbe všetkých predmetov za samozrejmosť považovalo využívanie informačných technológií. Otázka určite súvisí aj s tým, že pedagógovia na lekárske fakultách nemajú odborné pedagogické vzdelanie, preto práca „na sebe“, sebazdokonaľovanie nie sú moc atraktívne. Motivovať môže napríklad snaha učiteľa priblížiť sa mentalite dnešných študentov, ktorí žijú svoj „digitálny život“. Mnohé prvky vzdelávania si študenti žijú v dennom živote „mimo fakulty“ – spolupracujú, pýtajú sa, diskutujú, zdieľajú, vysvetľujú, tvoria, hodnotia, získavajú, skúmajú, používajú, povzbudzujú... Z toho vychádza pre náš učiteľov, že určite stojí za to uchádzať sa o ich priazeň a záujem v prospech modernej výučby. Myšlienkovo k motivácii môže pomôcť to, ak pedagóg prijme ako fakt, že aj on je dnes „večným študentom“, ktorý sa musí celý život učiť. Čiže aj učiteľ sa dnes musí naučiť učiť moderne, aby mohol učiť študentov – moderne. Bezprostredný pozitívny pocit, ktorý motivuje, pre všetkých, ktorí začínajú, je vidieť „vlastné dielo“ na webe. Určite pomáha aj vzájomná spolupráca, keď skúsenejší pomáhajú začínajúcim. Motivačne môže pôsobiť aj metóda „mladší učia starších“ a „študenti učia učiteľov“. Pozitívnym nábojom pre motiváciu je aj uvedomenie si, že v elektronickom prostredí majú všetci prospech zo spoločného zdieľania informácií. Avšak vždy by sme mali mať na pamäti, že technológie rozširujú možnosti výučby, ale nenahrádzajú učiteľa. Ale až učiteľ vzdelaný v oblasti moderných foriem výučby dokáže ohodnotiť, v čom je efektívnejší on a v čom napríklad webová stránka, DVD, či e-learning.

Jaké jsou zkušenosti s elektronickou formou výuky v zahraničí a co bychom se mohli od zahraničních kolegů přiučit?

V nedávnej minulosti to bolo relatívne jednoduché, učiteľia a skúšajúci mali dominantnú pozíciu, mnohokrát stačilo naučiť sa ich prednášky, skriptá. V posledných 10 rokoch sa svet spojil, vzdelávacie priestory je všade okolo nás 24/7/365, závisí len a len na učiteľovi a študentovi, akú formu získavania informácií a vzdelávania si zvolí, aký technický prostriedok informačných technológií k tomu použije. A tých nástrojov použiteľných pri výučbe je ne-preberné množstvo. Podstata vzdelávania zostáva, mimoriadne dynamicky sa menia aj formy, metódy, metodiky, celá didaktika vzdelávania. Dnes neexistuje dominantná, univerzálna metóda elektronického vzdelávania. Aj v tejto oblasti je vidieť veľký vplyv mladých ľudí (digital natives) na trendy v medicínskom vzdelávaní. Kým učiteľia (digital immigrants) objavujú čaro elektronickej výučby (napr. v prostredí web 1.0), zahraniční študenti vytvárajú vzdelávacie zdroje a žijú v prostredí web 2.0, medicíny 2.0, virtuálnej medicíny, blogosféry, sociálnych sietí. Aj vo svete sú dodnes veľké rozdiely v prístupe k medicínskeму vzdelávaniu, od úplne klasického vzdelávania až po virtuálnu lekársku fakultu. Od zahraničných kolegov v oblasti elektronického vzdelávania by sme sa mohli priučiť hlavne to, že informačné technológie sú vitálne dôležité pre budúcnosť medicíny. To už nie je len CT, PET, MRI, ale aj telediagnostika, telemedicína, telechirurgia atď. Elektronické vzdelávanie tvorí podstatu kolektívneho učenia sa, kolektívnych kompetencií, kolektívnej pamäti a inteligencie. Informačné technológie a elektronické vzdelávanie nás privedú k novým horizontom základného výskumu, k približovaniu jednotlivých medicínskych disciplín. Informačné technológie integrujú výskum, vzdelávanie a najmä prepojit' vedu s dennou medicínskou praxou.

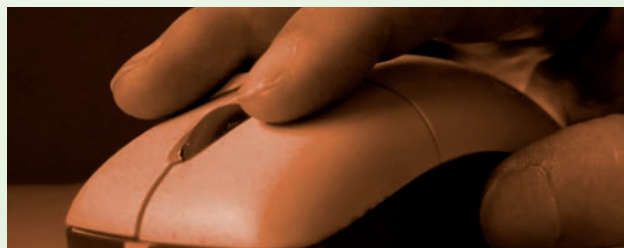
Velmi si vážíme Vaší nabídky, že se podělíte o své zkušenosti a že pomůžete dále rozvíjet projekt MEFANET. Plánujete svou účast na konferenci MEFANET 2008?

O konferencii MEFANET 2007 som bol informovaný, avšak nemohol som sa jej zúčastniť pre pracovné povinnosti. Žil som obdobie zaujímavej „výzvy“, jeden rok som pracoval na Ministerstve školstva SR, mal som na starosti oblasť informatiky a informatizácie celého slovenského školstva. Vlastne som mohol vyskúšať robiť si svoje „hobby“ aj „z druhej strany brehu“. Na konferencii MEFANET 2008 sa rád zúčastním.

Na jaké téma se mohou posluchači těšit, není-li to tajemství?

Určite to bude niečo zo širokého spektra vízie a možností moderného medicínskeho vzdelávania s využitím IT.

Děkujeme za rozhovor a budeme se těšit na naši další spolupráci.

PUBLIKOVANÉ PRÁCE

Meško, D., Horniak, E., Jurko, A., Buchancová, J., Nosálová, G., Novomeská, M., Vrlík, M.: Niektoré možnosti využitia počítača pri spracovaní echokardiografických obrazov. Zborník súhrnov 9. patofyziologického kongresu. Košice 1987, 193 s., s. 173.

Meško, D.: Appliance and information technologies versus patient, versus physician-teacher, versus student (reality or science fiction?). Bratisl. lek. Listy, 101, 2000, č. 12, s. 675–683.

Marks, V., Cantor, T., Meško, D., Pullmann, R., Nosálová, G. (Meško, D., Ed. in Chief): Differential Diagnosis by Laboratory Medicine. Berlin – Heidelberg – New York – Hong Kong – London – Milan – Paris – Tokyo : Springer, 2002, 1098 s. ISBN 3-540-43057-1

Meško, D., Baška, T., Bernadič, M., Hanáček, J., Kavcová, E., Maďar, R.: Medinfo 1. Praktická príručka pre lekárov, zdravotníkov a študentov. Martin : Osveta, 2005, 152 s. ISBN 80-8063-197-2

Meško, D.: ICT – challenges for education in Slovakia. 5th ICETA International Conference. Proceedings. Košice : ELFA, s. 53–57. 2007, ISBN 978-80-8086-061-5

Rozsiahly seriál článkov: Medicína a internet. Interná medicína, 2003, č. 1–6.

Vystúpenia na IT konferenciách: ICETA, ITAPA, INVES, Virtual University, Davai, eTwinning.

Čerstvé zkušenosti se zprovozněním portálu MEFANET

K již dříve zprovozněným portálům brněnské LF MU (<http://portal.med.muni.cz>) a pražské 1. LF UK (<http://portal.lf1.cuni.cz>) nedávno přibýly portály královéhradecké LFHK UK (<http://mefanet.lfhk.cuni.cz>) a košické LF UPJŠ (<http://portal.lf.upjs.sk>). Počáteční zprovoznění i následná aktualizace výukového portálu si samozřejmě žádá nezanedbatelné úsilí a jistou dávku nadšení, jak nám potvrdil Ing. Jaroslav Majerník, Ph.D., z Lékařské fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Dobrý den, pane doktore. Mohl byste prosím čtenářům stručně popsat, jaké jsou Vaše vlastní zkušenosti se samotným zprovozněním portálu MEFANET – ať už pozitivní nebo negativní?

Příjemný dobrý deň prajem aj Vám. So samotným technickým riešením portálu multimediálnej podpory výučby klinických a zdravotníckych odborov pre lekárske fakulty som sa prvýkrát stretol v prezentácii tvorcov portálu z Inštitútu bioštatistiky a analýz na konferencii MEFANET 2007, ktorá sa konala v dňoch 21.–22. 11. 2007 v Brne. V tom čase sme na Lékařské fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach zverejňovali elektronické edukačné diela individuálne na web stránkach pracovísk alebo web stránkach autorov. Ozvučené prednášky a videoprezentácie boli archivované a zverejňované prostredníctvom stránok projektu

webuniversity. Aj preto som sa už dlhšie zaoberal myšlienkou vytvorenia spoločného priestoru pre publikovanie elektronických diel autorov z našej fakulty. Projekt MEFANET však priniesol riešenie, ktoré svojim záberom presahuje činnosť jednej fakulty a poskytuje bohatý priestor na rozvoj spolupráce pre odborníkov z takmer všetkých lekárske disciplín. MEFANET navyše oslovil aj vedenie UPJŠ LF, a tak prijatie jednotného portálu pre lekárske fakulty v ČR a SR bolo rozumným a efektívnym riešením z pohľadu spôsobu zverejňovania edukačných materiálov ale aj z pohľadu ich využívania poslucháčmi lekárske fakúlt, pre ktorých sú prioritne určené. K inštaláčnemu balíku portálu som sa dostal v polovici januára 2008. Plný elánu a očakávaní som si preštudoval dokumentáciu a začal portál testovať. Musím povedať, že autori, napriek netradičnej forme v podobe PPT prezentácie, pripravili kvalitnú dokumentáciu, obsahujúcu všetky potrebné informácie. Po úvodnom oboznámení sa s technickým riešením portálu bolo potrebné vyriešiť mnohé ďalšie otázky. Keďže som nemal k dispozícii samostatný server a testovaním portálu som nechcel narušiť činnosť a bezpečnosť služieb prevádzkovaných na našich existujúcich serveroch, rozhodol som inštalovať a prevádzkovať portál na virtuálnom servery. Spoločne s kolegom Ing. Jánom Ondrejom, správcom servera na ktorom je portál inštalovaný a ktorý má dnes na starosti aj upgrade portálu v prípade vydania nových verzií, sme sa zhodli, že je to ideálne riešenie. V prvom inštaláčnom balíku nebola vytvorená slovenská mutácia. Zo slovenských lekárske fakúlt, zapojených do projektu MEFANET, sme portál inštalovali ako prvý a tak sme mali k dispozícii jeho pôvodné prostredie v českom a anglickom jazyku. Preto som počas testovania portálu súčasne prekladal do slovenského jazyka frázy, zoznam lekárske disciplín, informácie v konfiguračných a ďalších súboroch. Všetky preložené súbory boli zároveň poskytnuté autorom z IBA, aby mohli byť použité v ďalších verziách portálu. Veľa informácií a inšpirácie potrebnej k sprevádzkovaniu portálu som čerpal z už existujúcich portálov LF MU a 1.LF UK. Počas testovania portálu sa vyskytlo niekoľko drobných technických problémov, ale všetky sa nám po vzájomnej komunikácii s pánom Ing. Danielom Schwarzom, Ph.D., a pánom Ivo Šnáblom podarilo v krátkom čase vyriešiť. Viacero užitočných tém pre administrátorov je taktiež špecifikovaných na fóre Mefanetu, čo dokazuje, že tvorcovia portálového riešenia sa naozaj snažia maximálne podporiť jeho činnosť. Práce na sprevádzkovaní portálu si síce vyžiadali množstvo úsilia a času, ale aj vďaka pomoci kolegov z Ústavu lekárske informatiky sa nám to podarilo zvládnuť bez väčších problémov.

Na Vaší fakultě jste se stal „administrátorem“ výukového portálu, tzn. jste oprávněn přidělovat jednotlivým pedagogům uživatelská práva, zveřejňovat články v jejich konečné podobě atd. Jak náročná je pro Vás tato práce? Jinými slovy, kolik času Vám to zhruba zabere a je pro vás snadné orientovat se v redakčním systému?

Úloha administrátora výukového portálu je náročná hlavne z časového hľadiska. Vyžaduje si pravidelný monitoring stavu portálu a v tejto fáze jeho propagácie na fakulte aj aktualizovanie informácií poskytovaných pedagogickému kolek-

tívu. Na portál teda pristupujem denne. Špecifikovať koľko času mi zaberie táto činnosť je ťažké. Počas oživenia a testovania portálu, tvorby sekcií, prekladov či dokumentácií to boli celé dni. Dnes je množstvo času stráveného správou portálu úmerné činnostiam zameraným na podporu používateľov a kontrolu funkčnosti. Samotný redakčný systém, ako aj celý Backoffice portálu, je štruktúrovaný logicky a prehľadne, takže po technickej stránke je orientácia v systéme a jeho správa veľmi príjemná. Od autorov edukačných diel sa neočakávajú prakticky žiadne skúsenosti presahujúce rámec základných počítačových zručností a redaktor má možnosť štandardnými prostriedkami upraviť dodaný materiál do podoby prezentovateľnej na portáli. Na základe doterajších skúseností preto neočakávam žiadne väčšie problémy ani v prípade zvyšovania počtu zverejňovaných edukačných diel.

Jaká je odezva pedagógů na nový portál? V době vzniku tohoto interview na něm bylo vystaveno jen několik článků, v čem podle Vás spočívá problém?

Portál bol oficiálne sprístupnený zamestnancom a študentom fakulty v marci 2008. V ostrej prevádzke je teda už druhý mesiac. Všetkým zamestnancom sú taktiež formou elektronickej pošty doručované informácie týkajúce sa nielen portálu, ale aj diania okolo projektu MEFANET. Do dnešného dňa som zaznamenal len pozitívne ohlasy na nový portál. Pedagógovia sa väčšinou informujú v akej forme majú materiál pripraviť, ako ho môžu zverejniť alebo či im pomôžeme s úpravou elektronickej verzie. Zaznamenali sme taktiež požiadavky na rozšírenie filtra lekárskeho disciplín, keďže niektorí autori v ňom nenašli tú svoju disciplínu. Vzhľadom na množstvo práce, ktoré majú lekári na svojich pracoviskách som ani neočakával, že sa portál naplní v priebehu niekoľkých dní či týždňov. Na druhej strane aj samotná príprava obsahovo kvalitného materiálu je časovo náročný proces. Na portáli je doposiaľ zverejnených naozaj len niekoľko príspevkov, no nemožno to hodnotiť ako nezaujímavé zo strany pedagógov. Viacerí autori v tomto čase aktualizujú svoje už existujúce elektronické diela a plánujú ich zverejniť v najbližších dňoch. Ďalší sa rozhodli pripravovať svoje články až po skončení výučby v letnom semestri. U pedagógov teda vidím dva hlavné problémy. Prvým je čas, ktorý si z rôznych príčin nevedia nájsť. To sa však dá vyriešiť napríklad aj prípravou elektronickej diel mimo obdobia hlavnej výučby letného alebo zimného semestra. Druhým problémom, hlavne u počítačovo menej zdatných používateľov, je obava z náročnosti pripravovať elektronické formy edukačných materiálov. Aj tu však pedagógov ubezpečujeme, že s akýmkoľvek problémom im vieme poradiť a radi im vytvoríme technickú podporu pri príprave ich diela.

Jakým způsobem lze podle Vašeho názoru motivovat učitele, aby na výukovém portálu zveřejňovali odkazy na svá pedagogická díla?

Otázka motivácie je u nás a zrejme bude aj na ostatných lekárskejších fakultách veľkou výzvou. Pedagógovia sa najčastejšie obávajú, že zverejnenie diela sa odzrkadlí v neúčasti poslucháčov vo vyučovacom procese. Táto obava je však

len výsledkom určitej neochoty meniť zaužívané formy poskytovania vzdelania. Pedagóg by sa však mal práve touto cestou priblížiť k študentom a poskytnúť im informácie, napríklad také, ktoré by inak ako elektronicky boli prezentované len veľmi problematcky. Zároveň by si mal uvedomiť, že študenti budú chodiť na vyučovanie pripravenší čím sa vytvorí priestor pre diskusie i čas pre podrobnejšie vyučovanie problematckejších tém. Jedna z foriem motivácie autorov by mala vychádzať aj zo samotnej podstaty projektu MEFANET, keďže bude možné budovať spoluprácu medzi pracovníkmi či pracoviskami z rôznych fakúlt. Dá sa predpokladať, že takáto spolupráca prinesie výsledky v podobe spoločných grantov a v konečnom dôsledku aj financie potrebné pre rozvoj nielen pedagogickej ale aj vedecko-výskumnej činnosti.

Co byste vzkázal Vašim kolegům z ostatních fakult, kde portál ještě nebyl zprovozněn?

Fakulty na ktorých ešte nebol sprevádzkovaný portál majú na to určite svoje dôvody. Predpokladám, že je to buď otázka personálneho zabezpečenia alebo technického vybavenia. Nech už sú dôvody akékoľvek, odporúčam uviesť portál do prevádzky čo najskôr. Nemusi na ňom pracovať celý tím a nemusí byť hneď inštalovaný na najnovšom či najvýkonnejšom serveri. Na úvod úplne postačí ak sa portálu bude venovať jeden zaniatený človek, ktorý bude systém spravovať a bude zamestnancom na príslušnej fakulte vhodným spôsobom o portáli pravidelne informovať. Čím skôr sa dostane portál do povedomia pedagógov a študentov, tým skôr sa odstránia prípadné technické problémy a tým skôr sa bude portál naplňovať multimediálnymi edukačnými dielami. V tomto procese by mali byť veľmi aktívne hlavne vedenia jednotlivých fakúlt, keďže portál multimediálnej podpory výučby klinických a zdravotníckych odborov reprezentuje nielen projekt MEFANET, ale aj konkrétnu lekársku fakultu.

Děkujeme za rozhovor a budeme se těšit na další vzájemnou spolupráci.

Ďakujem aj ja a želim všetkým veľa síl a zanietenia pri tvorbe kvalitných edukačných diel.

Elektronická podpora výuky v síti lékařských fakult MEFANET

Reportáž z jednání Koordinační rady projektu MEFANET 12.5.2008

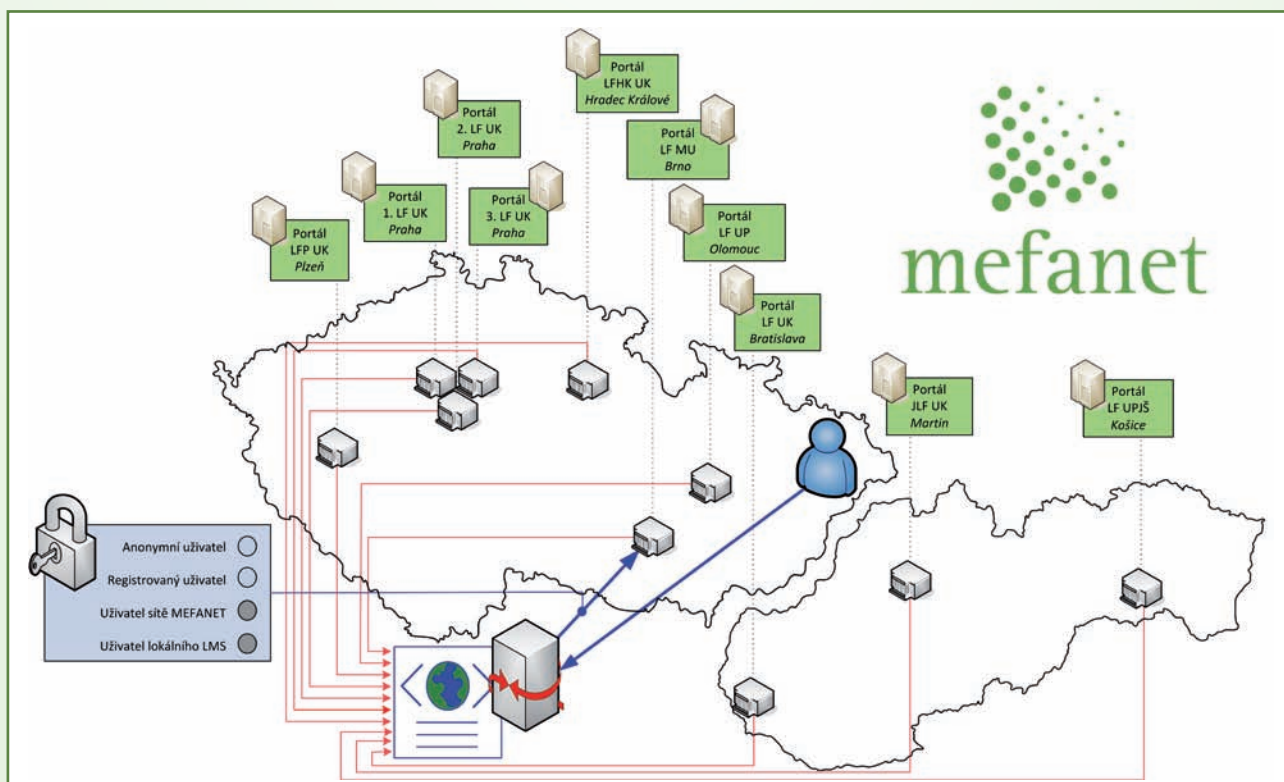
Dne 12. května 2008 se v pražském Faustově domě konalo již třetí jednání Koordinační rady MEFANET. Projekt MEFANET je zaměřen na rozvíjení vzájemné spolupráce českých a slovenských lékařských fakult, zejména v oblasti zavádění moderních informačních a komunikačních technologií do výuky lékařských a zdravotnických oborů. Tato vzdělávací síť lékařských fakult (MEDical FACulties Educational NETwork) byla založena v červnu 2006 a v dnešní době je do projektu zapojeno všech 7 českých a 3 slovenské lékařské fakulty (více informací najdete na www.mefanet.cz).

První letošní jednání Koordinační rady MEFANET bylo zaměřeno především na sjednocení výukových portálů všech zapojených fakult. Úvodního slova se ujal prof. MUDr. Stanislav Štípek, DrSc. (1.LF UK) společně s doc. RNDr. Ladislavem Duškem, Ph.D. (IBA LF MU). Doc. Dušek stručně shrnul dosavadní výsledky projektu MEFANET a zdůraznil, že kromě všech českých a slovenských lékařských fakult jsou nyní do projektu zapojeny i tři externí akademické subjekty: Centrum EuroMISE (Akademie věd ČR), Institut inovace vzdělávání (Technická univerzita Ostrava) a Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. V rámci projektu MEFANET začal vycházet informační bulletin MEFANETin, který je elektronicky rozesílán členům Koordinační rady a dále distribuován na lékařských fakultách. Se zásadním příspěvkem vystoupil Ing. Daniel Schwarz, Ph.D. (IBA LF MU), který představil ambiciózní plán projektu MEFANET pro rok 2008. V nejbližší době se plánuje

spuštění plnohodnotného meziuniverzitního webového portálu, který má umožnit horizontální spolupráci všech českých a slovenských lékařských fakult. Za tímto účelem jsou postupně standardizovány a do provozu uváděny lokální portály jednotlivých fakult, na nichž pedagogové příslušné fakulty mohou zveřejňovat svá elektronická výuková díla: jedná se především o elektronická autorská díla, multi-mediální výukové atlasy, výuková videa, e-learningové kurzy a další výukové pomůcky. Všechny tyto materiály jsou pro větší přehlednost tříděny podle lékařských disciplín. Vzhledem k narůstajícímu počtu zahraničních studentů na českých a slovenských lékařských fakultách jsou lokální portály paralelně vyvíjeny v angličtině, implementaci v síti slovenských fakult se daří provádět plně ve slovenském jazyce. Vrcholem celého snažení bude jediný zastřešující portál, který umožní prohledávání výukového obsahu napříč fakultami. Studenti tak budou moci vyhledávat potřebné výukové pomůcky v rámci všech lékařských fakult na území ČR a SR, přičemž jasně definovaný systém autorských a uživatelských práv odepře přístup k těmto materiálům neoprávněným osobám. Zásadní pozornost je věnována zajištění kvality takto prezentovaných materiálů, jednak recenzním řízením nebo kontrolou oborovými radami jednotlivých fakult.

Z jednání vyplynulo, že na jednotlivých fakultách již existují nebo jsou vyvíjeny stovky elektronických výukových materiálů a kurzů. Sjednocením sítě edukačních portálů dojde k propojení jak jejich autorů, tak i potenciálních uživatelů. MEFANET tak v roce 2008 vytvoří neobvykle rozsáhlou komunitu vyučujících a studentů, která jistě povede k rozšíření nabídky výukových pomůcek.

Prof. MUDr. Stanislav Štípek, DrSc. (1.LF UK) se ve svém příspěvku věnoval legislativním otázkám. Z právního hlediska

Obrázek 1.: Projekt MEFANET vytváří vzdělávací síť všech lékařských fakult v ČR a SR.

Jednou z jeho významných priorit je zavedení jednotného systému pro nabídku a sdílení elektronického vzdělávacího obsahu mezi fakultami. Vzniká tak unikátní systém pro elektronické publikování, ve kterém jsou propojeny jednotlivé nezávislé webové edukační portály s tzv. centrální bránou.

Obrázek 2: Záběr z jednání Koordinační rady v prostorách pražského Faustova domu.

diska lze MEFANET definovat jako síť lékařských fakult spolupracujících na základě smlouvy o spolupráci, která nijak neomezuje nezávislost jednotlivých fakult. Návrh smlouvy byl vypracován na 1. LF UK, přičemž Koordinační rada doporučila všem zúčastněným fakultám tento návrh projednat s právními odděleními jednotlivých fakult. Smlouva bude finalizována během letních měsíců tak, aby k podpisu ze strany děkanů jednotlivých fakult došlo ještě před zahájením akademického roku 2008/2009.

Dalším bodem jednání byla možnost publikování výukových materiálů prostřednictvím spolupráce s různými nakladatelstvími. Jednalo by se zejména o média, která nelze v tištěné publikaci uveřejnit (rozsáhlé obrazové dokumentace, videa apod.). Toto řešení by mělo dvě velké výhody: za prvé, významní autoři stále preferují vydávání tištěných publikací, zájemce může přilákat i zavedená značka nakladatele. Za druhé, zlepšila by se dostupnost publikací, které jsou při standardním způsobu vydávání pro studenty příliš drahé nebo u nich nelze vzhledem k objemu obrazového materiálu dostupnost v tištěné podobě zajistit.

Prof. MUDr. Stanislav Štípek, DrSc. (1. LF UK) dále připomněl, že MEFANET bude prezentován na mezinárodní konferenci AMEE 2008, kde tematice výukových sítí lékařských fakult a MEFANETu bude věnováno samostatné sympozium. Cílem sympozia je získat informace o medicínském e-learningu v zahraničí a případně navázat spolupráci s mezinárodními institucemi. Pozvání do této sekce přijali dr. Paton (lékařská e-komunita z Austrálie a Nového Zélandu), prof. Costigliola z European Medical Association, reprezentant evropského deponitáře ARIADNE. V jednání je účast International E-Learning Association v NY.

Na závěr svého jednání Koordinační rada schválila předběžný program konference MEFANET 2008, která se bude

konat ve dnech 20.–21. listopadu 2008 v brněnském hotelu Voroněž. Kromě obecných témat, jako je e-learning, telemedicína a moderní informační technologie, bude druhý ročník konference zaměřen velmi konkrétně, a to na elektronickou podporu výuky v oborech zubní lékařství – stomatologie a maxilofaciální traumatologie. Ve dvou plenárních blocích vystoupí zvaní přednášející z České republiky i ze Slovenska, kteří se podělí o své dosavadní zkušenosti s projektem MEFANET. O plenární přednášku projeví zájem také odborníci z AMEE (An International Association for Medical Education) a zástupci ukrajinské Ternopil State Medical University. Bližší informace o konferenci MEFANET 2008 budou průběžně zveřejňovány na adrese www.mefanet.cz, kde se zájemci budou moci také elektronicky zaregistrovat.

Obrázek 3: Prof. MUDr. Stanislav Štípek, DrSc. (1. LF UK) rozebíral mj. legislativní otázky.

Obrázek 4: Doc. RNDr. Ladislav Dušek, Ph.D. (IBA MU) seznamuje Koordinační radu s dosavadním vývojem projektu MEFANET.

Předsedou Koordinační rady MEFANET byl na další dva roky zvolen doc. RNDr. Ladislav Dušek, Ph.D., z Institutu biostatistiky a analýz Masarykovy univerzity v Brně. Položili jsme mu několik otázek týkajících se současného stavu a budoucnosti projektu.

U zrodu projektu MEFANET stál Institut biostatistiky a analýz Masarykovy univerzity. Co vás vlastně vedlo k založení této sítě lékařských fakult?

Vaše otázka není tak úplně přesná. My jsme MEFANET nezaložili, on ve skutečnosti vznikl sám, a to je na něm právě krásné. Lékařská fakulta Masarykovy univerzity nejprve vyvinula svůj vlastní edukační portál pro vyvěšování elektronických výukových materiálů a zároveň začala spolupracovat s 1. lékařskou fakultou UK a s Lékařskou fakultou UP v Olomouci. Do této spolupráce se postupně dobrovolně zapojily další fakulty, čímž daly projektu šanci působit celorepublikově. MEFANET ve své současné podobě tedy vznikl téměř samovolně a funguje jako síť dobrovolně spolupracujících fakult. Velmi usilujeme o to, aby to takto zůstalo i nadále.

K čemu má tedy síť MEFANET vlastně sloužit?

Důvody pro spolupráci fakult jsou jednoduché a přitom zásadní, přesně na principu „více hlav více ví“. Chceme v první řadě umožnit sdílení elektronických materiálů mezi fakultami, jednotlivými týmy a učiteli. Aby někde například nemuseli zbytečně chystat elektronické materiály, které jinde byly již vypracovány. Anebo aby autoři na tvorbě spolupracovali a šli rychleji kupředu. Společným cílem je samozřejmě dostupnost kvalitnějších materiálů pro studenty všech fakult.

Na některých lékařských fakultách fungují moderní metody výuky již dlouho, jiné se drží spíše klasických metod. Jak lze podle Vás motivovat pedagogy, aby vytvářeli své výukové materiály v elektronické podobě?

Podle mého názoru je situace na jednotlivých fakultách dost podobná, rozdíly jsou dány spíše skladbou oborů, které konkrétní fakulta zajišťuje. MEFANET nemá ambice jakkoli zasahovat do vnitřního provozu fakult, tyto zůstá-

vají zcela samostatné, a to jak v otázkách formy výuky, tak i v tvorbě svých vzdělávacích pomůcek. Motivace učitelů je ovšem nezbytná, neboť tvorba e-learningových materiálů je časově velmi náročná. Uvážíme-li, že je vytvářejí převážně učitelé-lékaři, kteří mají velmi málo času, nelze se divit, že jde o dlouhodobý proces. Já teď nechci sklouznout k obligátnímu tvrzení, že se musí sehnat peníze a granty. Ty se sice sehnat musí, ale samy peníze podle mne jako motivace nestačí. Učitelé musí vidět reálný užitek této práce, její smysl. Například to, že se jim podaří lépe vysvětlit látku, studenti budou lépe připraveni nebo se toho naučí více. Anebo že jejich materiály začínají citovat a používat ve výuce studenti i jiných nebo nejlépe všech fakult. To je motivace, která žene věc kupředu – a právě to se snaží nabízet MEFANET.

Jaké konkrétní výhody přinese projekt MEFANET studentům lékařských fakult?

Jakmile plně sjednotíme a zprovozníme síť výukových portálů, bude mít registrovaný uživatel přístup k prakticky všem výukovým materiálům, které budou v síti zveřejňovat jednotlivé fakulty – a to nejen všechny české lékařské fakulty, ale díky kolegům na Slovensku i všechny slovenské lékařské fakulty. Být registrovaným uživatelem tedy bude velmi výhodné, díky jednotnému vyhledávání se z jednoho místa dostanete k daleko širší nabídce materiálů, praktických pomůcek apod.

Jak je na tom projekt MEFANET nyní a na co se můžeme těšit do budoucna?

Nyní jsme ve fázi sjednocování a implementace výukových portálů, kterou chceme zakončit na podzim 2008. Potom začne síť MEFANET žít vlastním životem, tedy spoluprací učitelů a doufáme i aktivním vstupem studentů. Věřím, že vybudujeme velkou a spolupracující komunitu, která dovede elektronizaci výuky k vysoké kvalitě a možná i mezinárodní spolupráci. Více nyní slibovat nelze, o dalším vývoji projektu rozhodnou uživatelé sami. Čtenáře bych si ještě dovolil pozvat do Brna na konferenci MEFANET 2008, která se koná 21.–22. listopadu a kde se o celém projektu mohou dozvědět mnohem více.

Nadcházející akce a důležité termíny:

kdy	kde	co	termín pro posláni příspěvků
30. 8.–3. 9.	Praha	konference AMEE 2008	
8.–11. 9.	Rožnov pod Radhoštěm	ICTE 2008	30. 3. 2008
11.–13. 9.	Stará Lesná, Vysoké Tatry, SR	ICETA 2008	15. 4. 2008
20.–21. 11.	Brno, Voroněž	konference MEFANET 2008	30. 9. 2008
30. 9.	přihlášení příspěvků a zaslání abstrakt na konferenci MEFANET 2008		

Víte o nějaké zajímavé akci, o které by měli vědět i ostatní? Pořádáte sami takovou akci?

Dejte nám o ní vědět na e-mail snajdrova@iba.muni.cz. Budeme Vás obratem kontaktovat a pomůžeme Vám o nadcházející akci informovat akademickou veřejnost.

Redakční rada MEFANETin

RNDr. Danuše Bauerová, Ph.D., (*Institut inovace vzdělávání, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava*), MUDr. Lukáš Bolek, Ph.D., (*LFP UK*), Ing. Peter Cingel (*JLF UK*), doc. RNDr. Ladislav Dušek, Ph.D., (*IBA LF MU*), MUDr. Jitka Feberová (*2. LF UK*), doc. Ing. Josef Hanuš, CSc., (*LF HK UK*), prof. MUDr. Miroslav Heřman, Ph.D., (*LF UP*), Mgr. Eva Chárová (*IPVZ*), MUDr. Tomáš Kostrhun (*3. LF UK*), RNDr. Eugen Kvašňák, Ph.D., (*3. LF UK*), PhDr. Eva Lesenková (*IPVZ*), Ing. Jaroslav Majerník, Ph.D., (*LF UPJŠ*), MUDr. Vladimír Mašín (*LF HK UK*), prof. MUDr. Vladimír Mihál, CSc., (*LF UP*), MUDr. Juraj Mokry, Ph.D., (*JLF UK*), Mgr. Martin Navrátil (*LFP UK*), Tomáš Nikl (*1. LF UK*), prof. MUDr. Ludmila Podracká, CSc., (*LF UPJŠ*), Mgr. Jarmila Potomková (*LF UP*), prof. MUDr. Aleš Ryška, Ph.D., (*LF HK UK*), Ing. Daniel Schwarz, Ph.D., (*IBA LF MU*), prof. MUDr. Stanislav Štípek, DrSc., (*1. LF UK*), RNDr. Čestmír Štuka, MBA, (*1. LF UK*), doc. MUDr. Antonín Zicha, CSc., (*LFP UK*), prof. RNDr. Jana Zvárová, DrSc., (*Centrum EuroMISE, Ústav informatiky, Akademie Věd ČR*).